

Tarinoita muuttuvalta planeetalta

Tehtäväpaketti

Tervetuloa eläytymään muuttuvan planeetan tarinoihin!

Tähän tehtäväpakettiin on koottu harjoituksia, joiden avulla tarinakokoelman aiheet heräävät eloon. Mukana on tehtäviä moneen tarpeeseen – muun muassa draamaa, arvokasvatusta, taidetta sekä ulkona tehtäviä harjoituksia. Tehtävien avulla voidaan katsoa elämää uudesta näkökulmasta, työstää tarinakokoelman aiheita, pohtia toimintatapojamme ja tehdä uusia oivalluksia.

Tarkoitus on, että aluksi luetaan tarina. Sen jälkeen tehdään jokin aloitusharjoituksista, sitten tarinaan liittyvä harjoitus ja viimeiseksi jokin lopetusharjoituksista. Tarinan työstämistä varten voi poimia tehtävän tai harjoituksen myös jonkun muun tarinan kohdalta, jos se tuntuu itselle sopivammalta.

Harjoitukset on tarkoitettu tehtäväksi 10–25 osallistujan kanssa, jos osallistujamäärää ei mainita harjoituksen yhteydessä erikseen. Jokaisen harjoituksen kohdalla kerrotaan, jos niissä tarvitaan paperin ja kynien lisäksi muita tarvikkeita. Lisätietoa tarinoiden aihepiireistä löydät WWF:n verkkosivuilta osoitteesta www.wwf.fi.

Tarinakokoelma on toteutettu osana WWF:n *Tarinoita muuttavalta planeetalta* -kehityskasvatushanketta, johon on saatu ulkoasiainministeriön tukea.

Antoisia toimintahetkiä toivottaen

Jaana Hiltunen

Vihreä Draama -ohjaaja

&

WWF:n ympäristökasvatustiimi

ALOITUSHARJOITUKSET	4
TEEMAHARJOITUKSET	7
Maailman metsät	7
Vesi	8
Itämeri	9
Luonnon monimuotoisuus	10
Muuttuva ilmasto	11
Ihminen ja luonto	12
Globaali kumppanuus	13
Yhdenvertaiset	14
Me voimme vaikuttaa	15
LOPETUSHARJOITUKSET	16

Lähteet:

Aulio, Olli. 1985. Suuri leikkikirja. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hiltunen, Jaana & Konivuori, Heli. 2005. Vihreä draama. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Sinivuori, Päivi & Sinivuori, Timo. 2000. Esiripusta aplodeihin, opas harrastajateatterin ohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Susiluoma, Saara. 2004. Luontoleikit. Luonto-Liitto ry

Wahlström, Riitta. 2006. Eheyttävä luonto, miten luonto kuntouttaa. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi.

www.ihmisoikeudet.net

Tarinoita muuttuvalta planeetalta -tehtäväpaketti

Toimitus: Jaana Hiltunen & WWF

Kannen kuva: Zig Koch / WWF

Ulkoasu: Anssi Muurimäki, Designer Helsinki

© WWF Suomi 2010

www.wwf.fi

Julkaisun toteuttamiseen on saatu ulkoasiainministeriön kehitysviestinnän ja -kasvatuksen tukea.

Tarinakokoelma verkossa: www.wwf.fi/ymparistokasvatus

Aloitusharjoitukset on tarkoitettu luomaan tunnelmaa ja auttamaan aiheen käsittelyyn pääsemisessä. Aloitusharjoituksia kannattaa aina tehdä tutunkin ryhmän kanssa.

ÄÄNIMAISEMA

Seisotaan piirissä. Jokainen osallistuja miettii hetken hiljaa, millaisia ääniä on metsässä tai meressä. Ohjaajan merkistä laitetaan silmät kiinni ja jokainen alkaa tehdä valitsemaansa ääntä/ääniä.

MIELIKUVITUSMATKA

Tarvikkeet: musiikkia

Osallistujat asettuvat makaamaan tai istumaan mukavaan asentoon. Taustalle voi laittaa soimaan rauhallista tai aiheeseen sopivaa musiikkia. Ohjaaja kertoo rauhallisella äänellä tarinaa. Tarina voi kertoa esimerkiksi vanhasta metsästä tai merestä. Ohjaaja voi kuvailla joitakin kohtia tarinassa tarkasti ja jättää toiset kohdat avoimiksi kysymyksiksi, jolloin jokainen saa itse päättää mitä näkee.

NIMET

Osallistujat seisovat piirissä. Jokainen miettii sanan (esim. ”oksa”), joka liittyy käsiteltävään aiheeseen (ko. tapauksessa metsä). Tästä sanasta tulee hänelle uusi ”sukunimi”. Tätä voi vaikeuttaa siten, että sanan tulee alkaa samalla kirjaimella kuin oma etunimi. Jokainen piirissä oleva sanoo vuorollaan uuden ”sukunimensä” ja oman etunimensä ja tekee jonkin liikkeen tai asennon. Muut toistavat yhdessä sekä nimen että liikkeen.

ATOMIT

Kuljetaan vapaasti tutustuen samalla tilaan. Ohjaaja kertoo valitsemansa numeron, ja osallistujat muodostavat sen kokoisia ryhmiä. Tämän jälkeen ryhmät pitävät pieniä pulinabokseja valitusta aiheesta (esim. metsä, Itämeri). Hetken kuluttua ryhmät hajotetaan. Jälleen liikutaan tilassa ja ohjaaja antaa uuden numeron, muodostetaan uudet ryhmät ja keskustellaan aiheesta. Tätä tehdään muutaman kerran. Ohjaaja voi myös antaa tarkempia keskustelunaiheita ryhmille.

KANI-KANI

Kaikki osallistujat seisovat piirissä. Ohjaaja aloittaa laittamalla kätensä pänsä yläpuolelle, heiluttaa käsiään ja hokee: ”kani-kani”. Ohjaajan molemmilla puolilla olevista tulee apukaneja. Oikealla puolella oleva nostaa vasemman kätensä (ohjaajan puoleisen käden) ja alkaa heiluttaa sitä hokien samalla ”kani-kani”. Ohjaajan vasemmalla puolella oleva nostaa oikean kätensä (ohjaajan puoleisen käden) ja hokee samalla ”kani-kani”. Ohjaaja siirtää vuoron seuraavalle, josta tulee pääkani ja hänen vierustovereistaan apukaneja. Jos ei heti huomaa tai tekee väärin, putoaa pelistä pois. Pelissä voi olla myös oranki (raapii päätään), tiikeri (tassulla raapaisu), pingviini (kädet sivulla ja askellus paikallaan), pyöriäinen (pään nyökytys) tai turska (kädet pyrstönä).

VIHREÄT OMINAISUUDET

Osallistujat muodostavat kaksi samankokoista piiriä, sisäpiirin ja ulkopiirin. Sisä- ja ulkopiiriläiset seisovat vastakkain. Ohjaajan merkistä piirit lähtevät liikkumaan vastakkaisiin suuntiin. Uuden merkin saatuaan piiriläiset pysähtyvät ja tällöin yksi sisäpiiriläinen ja yksi ulkopiiriläinen seisoo vastakkain ja muodostaa parin. Parit alkavat etsiä heitä yhdistäviä tekijöitä (esim. 3 kpl) ohjaajan antamasta ympäristöteemasta (esim. ilmastonmuutos, vesi). Ko. teemasta etsitään paria yhdistäviä asioita, esimerkiksi sellaisia asioita joita molemmat tekevät tai mistä molemmat pitävät tai eivät pidä.

Lähde: Vihreä draama

MINÄ JA MAAILMA (MAX 12 OSALLISTUJAA)

Kaikille osallistujille jaetaan kuusi paperilappua ja kynät. Osallistujat kirjoittavat paperilapuille kolme asiaa itsestään ja kolme asiaa, mitä tulee mieleen liittyen käsiteltävään aiheeseen (esim. metsä, vesi, Itämeri). Kaikkien laput kootaan yhteen ja sekoitetaan keskenään. Sen jälkeen jokainen osallistuja saa itselleen uudet kuusi lappua. Uusista lapuista kolmen pitää kuvata itseä ja kolmen valittua teemaa. Lappuja voi tarvittaessa vaihtaa toisten osallistujien kanssa. Jos käteen jää lopussa omasta mielestä väärennlaisia lappuja, se ei haittaa. Sen jälkeen jokainen lukee äänen omat lappunsa, itseä kuvaavat asiat ja aiheeseen liittyvät. Kun laput on luettu, jokainen mietti hetken, miten nämä lapuille kirjoitetut asiat yhdistyvät käsiteltävään aiheeseen ja löytyykö yhteyksiä ja mahdollisuuksia vaikuttaa esim. metsien hyvinvointiin. Keskustellaan aiheesta yhdessä.

Lähde: Vihreä draama

VÄITTÄMÄT

Tehdään tilaan jana, jonka toisessa päässä on ”samaa mieltä” ja toisessa ”eri mieltä”. Ohjaaja kertoo muutaman väittämän ja osallistujat menevät janalle siihen kohtaan, mitä mieltä ovat ko. väittämästä. Osallistujat perustelevat paikkansa lähellä olevalle tai pienessä ryhmässä kaikille.

- Itämeren suojele on valtion ja kuntien tehtävä, ei yksityisen ihmisen.
- Tiede ja teknologia pystyvät ratkaisemaan ympäristöongelmat.
- Ympäristönsuojelu on ihmisen suojele.
- Olen valmis tinkimään omasta elintasostani metsien suojele hyväksi.

SANASELITYS

Tarvikkeet: paperilappuja, joissa käsiteltävään teemaan liittyviä sanoja

Ohjaaja valitsee teemaan liittyviä sanoja ja kirjoittaa ne lapuille, 1 sana/lappu. Osallistujat jaetaan ryhmiin. Jokaisesta ryhmästä vuoronperään tulee yksi selittämään valittua sanaa siten, että ko. sana ei saa sanoa. Valitun sanan tietää vain selittäjä. Ryhmät yrittävät arvata, mikä sana on kyseessä. Kun oikea sana on arvattu, tulee ryhmän kertoa, mitä sanalla tarkoitetaan, jos on tarpeen.

ONNELLISUUS-BINGO

Suositus: minimiosallistujamäärä on 9

Jokainen osallistuja tarvitsee A4-paperin (1 kpl) ja kynän. Osallistajat piirtävät vapaalla kädellä paperiinsa ruudukon, jossa on 9 ruutua (3 x 3). Sen jälkeen jokainen osallistuja kirjoittaa seuraavat kysymykset haluamaansa järjestykseen ruudukon ruutuihin (1/ruutu):

- Tärkein asia elämässäsi?
- Mitä onni on?
- Onnellisuus vai mielihyvä?
- Tunne vai järki?
- Mikä saa sinut iloiseksi?
- Mistä tiedät, että olet onnellinen?
- Mitä ilman et voi elää?
- Minkä tekemisestä nautit?
- Montako on tarpeeksi?

Tämän jälkeen osallistajat lähtevät kyselemään ruudukon kysymyksiin vastauksia muilta osallistujilta. Jokaiseen kysymykseen on saatava vastaus eri osallistujalta. Se, joka saa ensimmäisenä vaaka- tai pystybingon ja huutaa ”bingo” on voittaja. Seuraavaksi pelataan vielä täyden ruudukon bingo eli se voittaa, joka saa ensimmäisenä koko ruudukon täyteen ja huutaa ”bingo”.

Bingon avulla voidaan käydä läpi myös eri teemoja ja käsitteitä siten, että ruudukko täytetään erilaisilla aiheeseen liittyvillä käsitteillä ja kysymyksillä. Kts. *Kosteikko – ympäristönsuojelun tehopakkaus* -tarinan harjoitusta.

TIETOKILPAILU

Muodostetaan pareja tai kolmen hengen ryhmiä. Jokainen ryhmä saa tehtäväkseen keksiä tietokilpailukysymyksiä liittyen valittuun teemaan, 1–3 kpl riippuen ryhmän koosta ja käytettävästä ajasta. Kysymykset voivat olla avoimia tai monivalintakysymyksiä, joissa on a) b) c) d) -vastausvaihtoehdot.

Maailman metsät

ORANKIMETSÄ-TIKKULEIKKI

Punaturkkinen metsän ihminen

Tarvikkeet: pieniä keppejä tai tulitikkuja, joita on yksi vähemmän kuin osallistujia

Lattialle asetetaan kasa pieniä keppejä tai tulitikkuja, yksi vähemmän kuin osallistujia. Osallistujat seisovat piirissä keppien ympärillä ja kaksi kulkee piirin ympäri ja kertoo tarinaa orangeista. Kun kertoja käyttää ennalta sovittua sanaa (esim. oranki), ottavat osallistujat nopeasti jokainen yhden kepin. Joka jää ilman keppiä, putoaa pois pelistä. Pelistä putoaja ottaa yhden kepin mukaansa ja menee tilan reunalle seisomaan. Tätä jatketaan kunnes kaikki tai suurin osa on pudonnut pelistä.

Lähde: Suuri leikkikirja

Toimintatuokion rakenne: Ensin luetaan tarina, sen jälkeen tehdään aloitusharjoitus, sitten tarinaan liittyvä teemaharjoitus ja viimeiseksi lopetusharjoitus.

Tuokion kesto: 30–45 min

TEEMAHARJOITUKSET

ELÄMÄ ILMAN METSÄÄ -ESITYKSET

Metsillä on merkitystä

Osallistujat seisovat piirissä. Jokainen kertoo vuorollaan oman metsään liittyvän mukavan muiston tai kokemuksen. Seuraavaksi osallistujat jaetaan pienryhmiin (4–5 hlöä/pienryhmä). Pienryhmät miettivät, mihin kaikkeen metsiä tarvitaan, ja tekevät sen jälkeen lyhyen esityksen siitä, millaista olisi elämä ilman metsää. Jokainen pienryhmä esittää vuorollaan oman esityksensä muille.

KIITOS METSÄLLE -TEOS

Metsä suojelee meitä

Jaetaan osallistujat pienryhmiin (3–5 hlöä). Pienryhmät suunnittelevat ”Kiitos metsälle” -teoksen, jossa kiittävät metsää käyttäen omaa kehoaan eli liikettä ja ääntä (mahdollisimman vähän sanoja tai puhetta). Ryhmät esittävät tuotoksensa. Muut kuuntelevat ja katselevat hiljaisuuden vallitessa. Jos siltä tuntuu, voidaan lopuksi toistaa yhdessä jokaisen pienryhmän suunnittelemaa ääntä ja liikettä.

ULKOTEHTÄVÄ: ETSI PUU, JOKA KUTSUU

Etsi sellainen puu, joka ikään kuin kutsuu sinua luokseen. Mene puun luo, katsele sitä, tunnustele ja haistele, miltä puuystäväsi tuntuu. Halaa puuta tai istu selkä puunrunkoa vasten. Kuuntele, onko puulla jokin viesti sinulle. Jos halutaan, voi jokainen kertoa omasta kokemuksestaan muille.

Lähde: Eheyttävä luonto

Vesi

KIITOS VEDELLE -MAALAUS

Seitsemän sormeaa vettä

Tarvikkeet: vesivärejä/sormivärejä, siveltimiä, paperia ja veteen liittyvää taustamusiikkia

Kuunnellaan yhdessä musiikkia ja jokainen miettii, miten tärkeää vesi meille on. Sen jälkeen jokainen maalaa värejä paperille, aiheena kiitos vedelle. Tarkoituksena on tehdä abstrakti eli ei-esittävä teos, jossa on värejä ja halutessa voi maalata myös jonkin kuvion. Teoksista tehdään näyttely.

PIILOVESI JA ELINKAARI -PIIRROS

Piilovettä?

Osallistujat jaetaan 3–5 hlön pienryhmiin. Jokainen pienryhmä valitsee jonkin tuotteen ja piirtää sen elinkaaren (elinkaari = raaka-ainneiden hankinta, kuljetukset, tuotteen valmistus, pakkaus, jakelu, käyttö, jätteiden käsittely). Samalla mietitään, minkä verran vettä kuluu tuotteen elinkaaren eri vaiheissa.

VESIPAKOLAISUUS -PATSAAT

Vettä etsimässä

Jaetaan osallistujat kolmeen ryhmään. Ohjaaja kertoo osallistujille, että tästä kylästä on vesi lopussa ja jotain on nyt tehtävä. Te olette tämän kylän asukkaita (kaksi ryhmistä). Yksi ryhmä päättää jäädä kotikylään. Toinen ryhmistä muuttaa pois kotikylästään ja kolmas ryhmä edustaa niitä ihmisiä, joiden maille pois muuttavat tulevat. Ryhmät miettivät, miten elämä jatkuu tästä eteenpäin. Ne, jotka jäivät kotikylään, jakaantuvat 3–4 hlön pienryhmiin ja jokainen pienryhmä tekee patsaan siitä, miten elämä kotikylässä jatkuu. Pois lähteneet jakaantuvat 3–4 hlön pienryhmiin ja nämä pienryhmät tekevät patsaan siitä, miten elämä sujuu uudessa paikassa. Kolmas ryhmä jakaantuu myös 3–4 hlön pienryhmiin ja nämä tekevät patsaan siitä, mitä tapahtuu, kun meidän maille tulee vesipakolaisia. Patsaat katsotaan siten, että ryhmä kerrallaan esittelee oman patsaansa.

Patsaan tekeminen:

Pienryhmä valitsee yhdessä tilanteen, josta patsas tehdään. Yksi ryhmäläisistä on kuvanveistäjä, joka asettelee loput ryhmäläiset haluamaansa asentoon ja paikkaan. Kun patsaat ovat valmiita, ne katsotaan yhdessä, yksi patsas kerrallaan. Halutessa patsaalle voidaan antaa nimi.

Itämeri

KOSTEIKKO-BINGO

Kosteikko – ympäristönsuojelun tehopakkaus

Suositus: minimiosallistujamäärä on 9

Jokainen osallistuja tarvitsee A4-paperin (1 kpl) ja kynän. Osallistujat piirtävät vapaalla kädellä paperiinsa ruudukon, jossa on 9 ruutua (3 x 3). Sen jälkeen jokainen osallistuja kirjoittaa haluamaansa järjestykseen ruudukon ruutuihin, 1/ruutu, seuraavat kysymykset:

- Mikä on kosteikko?
- Mistä löydät kosteikkoja?
- Miksi kosteikkoja pitää suojella?
- Oletko käynyt kosteikolla?
- Mihin linnut tarvitsevat kosteikkoja?
- Mikä uhkaa kosteikkoja?
- Millaisia ääniä kosteikolla kuuluu?
- Mitä hyönteisiä elää kosteikolla?
- Miten kosteikot auttavat Itämerta?

Tämän jälkeen osallistujat lähtevät kyselemään ruudukon kysymyksiin vastauksia muilta osallistujilta. Jokaiseen kysymykseen on saatava vastaus eri osallistujalta. Se, joka saa ensimmäisenä vaaka tai pystybingon ja huutaa ”bingo” on voittaja. Seuraavaksi pelataan vielä täyden ruudukon bingo eli se, voittaa joka saa ensimmäisenä koko ruudukon täyteen ja huutaa ”bingo”.

PYÖRIÄINEN, VERKKO JA IHMINEN -HARJOITUS

Pyöriäinen – arka ahmatti

Alustustarina: Verkko voittaa pyöriäisen, koska verkolla voi pyydyttää pyöriäisen. Ihminen voittaa verkon, koska hän päättää, miten verkkoa käytetään. Ihmistä suurempi on kuitenkin pyöriäinen, koska se ui nopeammin kuin ihminen.

Jokaiseen hahmoon liittyy toiminta:

- pyöriäinen: uintiliike (evät ja pyrstö)
- verkko: jalat haara-asennossa ja kädet ylös
- kalastaja: kädet puuskassa ja repliikki: ”Olen kalastaja”

Ohjaaja näyttää jonkin edellä mainituista toiminnoista. Muiden on tehtävä se toiminta, joka voittaa ohjaajan näyttämän. Siitä, joka tekee väärin tai ei muista oikeaa toimintaa, tulee tämän harjoituksen uusi ohjaaja. Hän valitsee seuraavan toiminnon ja tekee sen. Peliä voidaan pelata myös pudotuspelinä.

Lähde: Esiripusta aplodeihin

MITÄ SINÄ VOIT TEHDÄ ITÄMEREN HYVÄKSI – ILTAPÄIVÄLEHDEN LÖÖPPI

Vapaaehtoiset öljyä torjumassa

Tarvikkeet: A3 paperia 1/pienryhmä, tusseja

Jaetaan osallistujat 3–5 hlön pienryhmiin. Pienryhmät miettivät, millainen Itämeri on nyt ja mitä jokainen voi tehdä Itämeren hyväksi. Sen jälkeen pienryhmät tekevät iltapäivälehdessä lööppejä siitä, mitä jokainen voi tehdä Itämeren hyväksi. Jokainen ryhmä esittelee omat lööppinsä.

Luonnon monimuotoisuus

TIIKERI-RÄP

Tiikeri

Osallistujat jaetaan pienryhmiin (3–4 jäsentä/pienryhmä). Pienryhmät tekevät Tiikeri-runosta räpin tai laulun sekä yksinkertaisen koreografian tai tanssin. Pienryhmät esittävät tuotoksensa muille.

VAARA UHkaa METSÄÄ -PANTOMIIMI

Kylämetsiä, taimitarhoja ja peltometsäviljelyä

Osallistujat jaetaan pienryhmiin (3–5 jäsentä/pienryhmä). Jokainen pienryhmä valitsee jonkin metsässä elävän lajin, kasvin tai eläimen, jota edustaa. Jokainen laji esittäytyy: pienryhmäläiset kertovat, keitä ovat. Ohjaaja kertoo eläytyen: ”Kyyhkynen lentää kertomaan metsän asukkaille: Vaara uhkaa, metsäkoneet lähestyvät meidän metsäämme. Mitä me teemme?”

Tavoistaan poiketen metsän asukkaat kokoontuvat yhteen pohtimaan tilannetta. Hajotetaan ryhmät niin, että joka ryhmässä on eri lajien edustusta. Ryhmät käyvät rooleissaan keskustelun eri vaihtoehtoista. Sen jälkeen palataan omaan ryhmään ja omassa ”perhekunnassa” päätetään, miten tilanteessa toimitaan. Ratkaisuihin tehdään pantomiimiesitykset. Jokainen ryhmä esittää pantomiimiesityksensä muille.

TEEMAHARJOITUKSET

MITÄ ILMAN ET VOI ELÄÄ? -RÄP

Luonnolla on oikeus olla olemassa

Osallistujat jaetaan pienryhmiin (3–5 hlöä). Osallistujat miettivät, mitä ilman he eivät voi elää, ja listaavat nämä asiat paperille (5–10 asiaa). Sen jälkeen pienryhmät tekevät räpin, laulun tai runon näistä asioista. Esitykseen liitetään yksinkertainen koreografia ja kaikki pienryhmän jäsenet ovat esityksessä mukana jossain roolissa.

Esitysten jälkeen on hyvä keskustella siitä, minkä puutteeseen ihminen kuolee ensin. Oikea vastaus on ilma. Ihminen kuolee puhtaan ilman puutteeseen ensimmäisenä ja kyse on minuuteista. Seuraavaksi tärkein on vesi ja tällöin kyse on päivistä. Seuraavaksi tulee ruoka ja tällöin kyse on parista kuukaudesta. Ystävät ja perhe sekä koti ovat myös tärkeitä.

Lähde: Vihreä draama

ULKOHARJOITUS: LÖYDÄ ITSESI LUONNOSTA

Kulje ja katsele ja löydä luonnosta jotain, mikä on niin kuin sinä. Ota se mukaasi, jos voit, tai paina mieleesi. Halutessaan jokainen voi kertoa omasta kokemuksestaan muille.

Lähde: Eheyttävä luonto

Muuttuva ilmasto

ILMASTONMUUTOS-LEIKKI

Pingviinejä Brasiliassa

Yksi osallistujista on Ilmastonmuutos, joka menee ilmastonmuutoksen viivalle, tilan etuosaan. Muut menevät ensin kotiviivalle, tilan takaosaan, miettimään eläinlajeja, joihin ilmastonmuutos vaikuttaa. Sen jälkeen he valitsevat niistä yhden ja siirtyvät sitten kyselyviivalle, joka on kahden metrin päässä ilmastonmuutoksen viivasta. Osallistujat sanovat: ”Hyvää päivää, Ilmastonmuutos!” Ilmastonmuutos vastaa: ”Päivää, päivää. Ketäs täällä tänään onkaan?” Osallistujat jäljittelevät liikkeillään valittua eläintä. Ilmastonmuutos yrittää arvata, mitä eläintä he esittävät. Kun hän arvaa oikein, osallistujat lähtevät juoksemaan kotiviivalle. Ne, jotka ilmastonmuutos saa kiinni, jäävät hänen avustajikseen. Leikkiä jatketaan, kunnes kaikki ovat jääneet kiinni.

Lähde: Luontoleikit

KEITÄ RUOKAPÖYDÄSSÄSI ISTUU? -KÄSITEKARTTA

Ilmastokaverin ruokahetki

Osallistujat jaetaan pienryhmiin. Jokainen pienryhmäläinen miettii ensin yksin, mitä on syönyt aamiaiseksi. Sen jälkeen pienryhmä kokoaa keskivertoaamiaisen ja miettii yhdessä, ketkä kaikki ihmiset tai tahot ovat olleet mukana tuottamassa ja valmistamassa aamiaistarpeita. Tästä tehdään käsitekartta (mindmap). Vetäjä kysyy lopuksi, montako ihmistä/tahoa jokaisen ryhmän aamiaispöydässä on. Jos aikaa on, jokainen pienryhmä voi esitellä listaamansa ihmiset ja aamiaisen tuottajat.

TEEMAHARJOITUKSET

VÄHÄHIILINEN YHTEISKUNTA

-MEDIASEURANTA JA HYVÄT UUTISET

Ilmasto ylittää valtioiden rajat

Tarvikkeet: internet-yhteys tai sanomalehtiä, pahvikehykset televisioruuduksi

Osallistujat jaetaan pienryhmiin. Pienryhmät selvittävät, mitä vähähiilinen yhteiskunta tarkoittaa, eli miten voidaan elää vähemmän hiilidioksidipäästöjä tuottaen. Selvitystyön voi tehdä esimerkiksi tutkimalla, mitä aiheesta löytyy internetistä, tai etsimällä tietoa lehdistä. Kun käsite on selvä kaikille, siirrytään tulevaisuuteen, vuoteen 2050 vähähiiliseen yhteiskuntaan. Osallistujat ovat Hyvät uutiset -televisio-ohjelman toimittajia, jotka haastattelevat ihmisiä ja tekevät lyhyitä juttuja siitä, miten elämä on muuttunut ja kuinka vähähiilinen yhteiskunta on saatu toteutumaan. Pahvista tai paperista tehdään ison TV-ruudun kehykset. Jokainen pienryhmä lukee omat juttunsa eli Hyvät uutiset näiden kehysten takaa.

Toimintatuokion rakenne: Ensin luetaan tarina, sen jälkeen tehdään aloitusharjoitus, sitten tarinaan liittyvä teemaharjoitus ja viimeiseksi lopetusharjoitus.

Tuokion kesto: 30–45 min

Ihminen ja luonto

PELTOMETSÄVILJELY-MAINOS

Peltometsäviljely auttaa ihmisiä ja eläimiä

Osallistujat jaetaan pienryhmiin (3–4 hlöä/pienryhmä). Pienryhmät tekevät tv- tai radiomainoksen peltometsäviljelystä. Mainokset esitetään muille. Radiomainosta kuunnellaan silmät kiinni.

MUUTOKSIIN SOPEUTUMINEN -PANTOMIIMI

Sadekaudet sekaisin

Kaksi osallistujaa menee ensin tilan keskelle tekemään itse valitsemaansa pantomiimia eli liikettä ilman ääntä. Viimeisenä paikalle tullut päättää, mitä tehdään, ja aloittaa liikkeen. Toinen päättelee, mitä tapahtuu, ja ryhtyy tekemään mukana samaa asiaa. Kun toiminta on jatkunut vähän aikaa, joku katsomosta huutaa ”still”, jolloin lavalla oleva pari jähmettyy paikoilleen. Se, joka huusi ”still” liittyy ryhmään kolmanneksi jäseneksi ja jatkaa ryhmän johtamista eli päättää, mitä tehdään, jatkaen siitä tilanteesta, johon pari pysähtyi. Esiintyjien määrää voidaan lisätä siihen asti kun tuntuu sopivalta.

ULKOTEHTÄVÄ: ETSI LUONNOSTA KAVERILLESII LAHJA

Jokainen etsii kaverilleen lahjan lähiympäristöstä ja antaa sen kaverilleen. Lahja voi olla jotain käsin kosketeltavaa tai esim. kaunis maisema.

Lähde: Eheyttävä luonto

TEEMAHARJOITUKSET

PÄIVÄKIRJA JA VIISAUDEN TUOLI -HARJOITUS

Rakas päiväkirja

Tarvikkeet: ”asiantuntijan mantteli” (esim. hattu tai viitta) helpottamaan roolinottoa

Osallistujat keksivät ensin yksin ratkaisuja päiväkirjatekstin ongelmiin ja kirjoittavat ne muistiin. Tämän jälkeen osallistujat muodostavat 3–4 henkilön ryhmiä. He kertovat toisilleen löytämiään ratkaisuja ja valitsevat ryhmästä yhden edustajan viisauden tuoliin, ympäristöasiantuntijaksi. Valitut ympäristöasiantuntijat tulevat 2–3 kerrallaan istumaan viisauden tuoliin ja vastaavat yleisön esittämisiin kysymyksiin päiväkirjatekstin aihepiiristä.

ULKOTEHTÄVÄ: ETSI RAKKAUDEN PAIKKA PARILLESII

Etsi rakkautta kuvastava paikka parillesii. Vie hänet sinne ja kerro miksi valitsit juuri sen paikan.

Lähde: Eheyttävä luonto

Globaali kumppanuus

MITÄ ONNI ON? -SARJAKUVA

Borneon lapset kouluun

Tarvikkeet: A4-paperia, lyijykyniä ja mustia tusseja

Harjoituksen ohjaaja on Elä! -lehden päätoimittaja. Hän on kutsunut toimistoonsa joukon sarjakuvapiirtäjiä saadakseen uutta ilmettä lehtensä seuraavan numeroon, jonka teemana on onnellisuus. Osallistujat ovat sarjakuvapiirtäjiä ja he tekevät pareittain yhden kuvan sarjakuvan aiheesta ”Mitä onni on?”.

Päätoimittaja antaa tehtävään seuraava ohjeen: ”Miettikää, mitä onni on ja mitkä ovat teidän mielestänne tärkeimmät asiat, jotka vaikuttavat onnellisuuteen.”

Ohjaaja selittää, miten yhden kuvan sarjakuva tehdään. Osallistujille jaetaan paperit, joille he luonnostelevat lyijykynällä sarjakuvan teksteineen. Muistutetaan, että työt pitää pystyä lukemaan metrin päästä ja ne tussataan paksuhkoilla tusseilla, joten ei kannata tehdä pieniä yksityiskohtia ja tekstin pitää olla isolla. Sarjakuvista tehdään näyttely seinälle.

TEEMAHARJOITUKSET

REILUJA TARINOITA – TARINA SANA KERRALLAAN

Jamppa ja Reilu kauppa

Osallistujat seisovat tai istuvat piirissä. Tarinan aiheena on reiluja tarinoita (Reilusta kaupasta). Ryhmä alkaa kertoa tarinaa siten, että jokainen sanoo vuorollaan vain yhden sanan. Kun on tultu tarinan loppuratkaisuun, tarina päätetään sanoilla: ”Tämän tarinan opetus on se, että ... (tähän keksitään taas lopetus sana kerrallaan). Kuka vaan osallistujista voi aloittaa tarinan päättämisen.

Lähde: Esiripusta aplodeihin

Lisävinkki! Voitte pelata Epäreilu -peliä, joka löytyy osoitteesta www.ihmisoikeudet.net

MISTÄ SINÄ HAAVEILET? -AARREKARTTA

Mikrolaina katkaisee köyhyyden kierteen

Tarvikkeet: erilaisia lehtiä, saksia ja liimaa, A3-paperia 1/osallistuja

Jokainen osallistuja tekee aarrekartan. Ensin mietitään, mitä asioita haluaa elämänsä vuoden sisällä tai pidemmällä ajanjaksolla. Sen jälkeen leikataan lehdistä kuvia ja tekstejä, jotka liittyvät asioihin, joita haluaa. Yhdessä voidaan päättää, voivatko asiat olla tavaroita vai pitäydytäänkö abstraktimmissa asioissa. Tekstit ja kuvat liimataan A3-paperille. Lopuksi tarkastellaan aarrekarttoja ja keskustellaan niiden sisällöstä. Olisivatko esimerkiksi tansanialaisen Sofian lasten toiveet samanlaisia vai erilaisia?

Yhdenvertaiset

VALOKUVIA KEAN ELÄMÄSTÄ

Kun Kea pääsi kouluun

Jaetaan osallistujat pienryhmiin (n. 3hlöä/pienryhmä). Jokainen pienryhmä valitsee yhden hetken tai tilanteen Kean elämästä ja yhden omasta elämästään, ja tekee molemmista yhden still-kuvan. Kuvat esitetään muille pienryhmille siten, että ensin tulee kuva Kean elämästä ja heti perään kuva omasta elämästä.

Still-kuva: Osallistujat muodostavat pienryhmissä yhteisen pysähtyneen kuvan, "valokuvan" jostain tapahtumasta tai toiminnosta. Kuvat näytetään muille ryhmille. Muut osallistujat odottavat silmät kiinni esittävän ryhmän muodostaessa oman pysähtyneen kuvansa. Kuva katsotaan ohjaajan merkistä, esimerkiksi ohjaaja sanoo: "Saa katsoa." Osallistujat tarkastelevat kuvaa. Jos kuvia on useampia per ryhmä, ohjaaja huutaa: "Vaihto." Tällöin esittävä ryhmä vaihtaa toiseen kuvaan ja katsoja sulkevat silmänsä vaihdon ajaksi. Haluttaessa kuvia voidaan kommentoida ja jatkotyöstää. Still-kuvia voidaan tehdä myös improvisaationa.

Kuvien jälkeen keskustellaan, mitä ajatuksia heräsi. Voidaan myös keskustella siitä, miksi me tai Kea haluamme käydä koulua. Ohjaajan kannattaa nostaa esille se, että länsimaissa ja Suomessa työillä ja pojilla on yhtäläiset mahdollisuudet käydä koulua.

ULKOHARJOITUS: ETSI LUONNOSTA JOTAIN, JOKA KUVAA SINUN TÄRKEINTÄ ARVOASI

Kun löydät sen, voit esitellä sen muille tai viedä sen kotiisi ja kertoa siitä niille ihmisille, joille haluat.

MITÄ VOIT TEHDÄ YMPÄRISTÖN HYVÄKSI -JULISTE

Polttopuut vaihtuvat biokaasuun

Tarvikkeet: paperia ja tusseja

Osallistujat miettivät, mitä jokainen voi itse tehdä ympäristön hyväksi. Tehdään toimista juliste yksittäin tai ryhmissä. Lisäkysymys julisteiden työstämiseen: Voivatko miehet ja naiset Suomessa tehdä samoja asioita ympäristön hyväksi? Jos osallistujat keksivät asioita, jotka stereotyyppisesti katsotaan toisen sukupuolen toimiksi (esimerkiksi harrastukset, eri ammatit, kotityöt, autoilu), ohjaaja voi kannustaa heitä kääntämään asian julisteessa toisinpäin.

KARKIT JAKOON -HARJOITUS

Vaurauden maiden vastuu

Tarvikkeet: karkkipussi

Osallistujat jaetaan kahteen ryhmään. Toiseen ryhmään tulee 80 % osallistujista ja toiseen ryhmään loput, 20 % osallistujista. Isompi ryhmä edustaa köyhiä maita ja pienempi ryhmä rikkaita maita. Karkkipussin sisältö jaetaan siten, että 80 % karkeista annetaan rikkaiden maiden edustajille ja 20 % annetaan köyhien maiden edustajille. Lopuksi keskustellaan siitä, mitä ajatuksia tämä herätti ja miltä tuntui. Tämä jakosuhte edustaa sitä, miten rikkaat maat käyttävät suurimman osan maapallon luonnonvaroista.

Me voimme vaikuttaa

JÄTEKARTOITUS

Millan muki

Osallistujat miettivät pienryhmissä, ovatko koulun tai kokoontumistilan jäteasiat kunnossa ja toimiiko lajittelu. Sen jälkeen tehdään jätekartoitus eli selvitetään millaista jätettä syntyy sekä niiden määrät. Kun olette tehneet jätekartoituksen, kootkaa tulokset yhteen ja miettikää, miten vähennätte jätemäärää tai parannatte lajittelua. Toteuttakaa ainakin yksi toimenpide.

Kartoitusta tehdessänne voitte hyödyntää Naturewatch koulussa -tehtävälomakkeita: www.wwf.fi/naturewatch

EKOKULUTTAJAN HUONEENTAULU

Kuluttaja on vaikuttaja

Osallistujat miettivät, mitä ovat ostaneet tänään tai tällä viikolla. Ostokset kirjataan muistiin ja mietitään sitten, mikä olisi ollut ympäristön kannalta parempi vaihtoehto kullekin ostokselle. Laaditaan yhdessä huoneentaulu ympäristötietoiselle kuluttajalle, noin 10 toimintaohjetta.

Lisävinkki: Ommelkaa tai tuunatkaa jokaiselle oma kauppakassi.

TEEMAHARJOITUKSET

VAIKUTTAMISLISTA

Lauri ja aloite

Osallistujat pohtivat yksin tai ryhmissä, ovatko he olleet vaikuttajia. Pohdintakysymyksenä voi olla: ”Mitkä asiat olisivat jääneet toteutumatta ilman minua?”. Sen jälkeen listataan asioita, joihin osallistujat haluaisivat vaikuttaa. Miten niihin vaikuttamisen voisi aloittaa?

Lisävinkki: ”Adoptoikaa” lähellä oleva puro, järvi tai metsä, josta ryhdytte pitämään huolta ja jonka kehitystä seuraatte.

ULKO HARJOITUS: TUNNISTA, MISTÄ SAAT VOIMAA LUONNOSSA

Osallistujia pyydetään kulkemaan luonnossa itsekseen ja etsimään sellaisia paikkoja, joista he tuntevat saavansa erityisen paljon voimaa. Sen jälkeen jokainen voi kertoa oman tarinansa siitä, mitä löysi.

Lähde: Eheyttävä luonto

Toimintatuokion rakenne: Ensin luetaan tarina, sen jälkeen tehdään aloitusharjoitus, sitten tarinaan liittyvä teemaharjoitus ja viimeiseksi lopetusharjoitus.

Tuokion kesto: 30–45 min

Näiden harjoitusten avulla on tarkoituksena käydä läpi sitä, miten jokainen voi vaikuttaa ja auttaa, sekä miettiä, mitä minä voin tehdä luonnon, metsien, veden, Itämeren, luonnon monimuotoisuuden, ilmaston, tasa-arvon ja kaikkien maailman ihmisten, kasvien ja eläinten hyväksi.

PUHUVA KIVI

Seisotaan piirissä. Ohjaaja laittaa kiertämään puhuvan kiven. Se, jolla kivi on, saa kertoa muutamalla sanalla mitä ajatuksia heräsi aiheeseen liittyen.

LUPAUS

Ollaan piirissä. Osallistujat miettivät itsekseen, miten ovat valmiita muuttamaan omia elämäntapojaan edistääkseen käsiteltyä teemaa, esimerkiksi luonnon hyvinvointia tai yhdenvertaisuutta. Jokainen valitsee niistä yhden, jonka lupaa toteuttaa lähiaikoina. Lupaus kuiskataan vieruskaverille. Vaihtoehtoisesti sen voi sanoa ääneen kaikille, kirjoittaa ylös paperille tai laittaa muistutukseksi kännykkään.

Lähde: Vihreä draama

HETKEN MERKITSEMINEN

Osallistujat miettivät, mikä jäi parhaiten mieleen äskeisestä, menevät tilassa siihen paikkaan ja ottavat sen asennon, missä olivat ko. hetkellä. Jokainen kertoo vuorollaan oman muistikuvansa.

SEURAAVAT ASKELEET

Jokainen osallistuja piirtää paperille kaksi jalanjälkeä, oikean ja vasemman jalan jäljen, siten että molemmat jalanjäljet mahtuvat yhdelle A4-paperille. Toiseen jalanjälkeen jokainen kirjoittaa yhden asian, mitä jo tekee omassa elämässään säännöllisesti esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Toiseen jalanjälkeen kirjoitetaan asia, jota ryhtyy toteuttamaan tästä eteenpäin säännöllisesti. Sitten jalanjäljet irrotetaan toisistaan joko leikkaamalla tai taittamalla ja repimällä.

Jokainen osallistuja laittaa omat jalanjälkensä tilaan lattialle vuorollaan, siten että jalanjäljet ovat peräkkäin ja muodostavat polun. Jos on aikaa, niin jokainen voi lukea omat jalanjälkitekstinsä ääneen. Jos aikaa ei ole, voidaan katsella jalanjälkiä hetki yhdessä, ennen kuin jokainen ottaa omansa ja vie mukanaan.

KUKA AJAA POLKUPYÖRÄLLÄ?

Seistään piirissä. Yksi osallistuja on piirin keskellä. Keskellä oleva miettii toteuttamiaan aiheeseen liittyviä, ympäristöystävällisiä elämäntapoja. Hän valitsee niistä yhden ja kysyy muilta esimerkiksi ”Kuka ajaa koulumatkat polkupyörällä?”. Ne, jotka tekevät niin, vaihtavat paikkaa piirin kehällä. Vierustoverin kanssa ei saa vaihtaa paikkaa, muuten voi valita minkä tahansa vapaan paikan. Keskellä olija yrittää ottaa itselleen paikan hetkellisesti vapautuvista paikoista. Se, joka jää ilman paikkaa, on seuraava kysyjä.

TEKOJEN TANSSI

Seistään piirissä kuunnellen rytmikästä musiikkia. Jokainen valitsee jonkin teon, jota alkaa toteuttaa esimerkiksi oikeudenmukaisemman tai kestävämmän tulevaisuuden puolesta. Yksi piiriläisistä alkaa tehdä liikettä, joka kuvaa hänen valitsemaansa tekoa, muut toistavat. Seuraava vaihtaa tehdyn liikkeen omakseen, muiden toistaessa. Tätä jatketaan vähintään niin kauan, että kaikkien liikettä on tehty kerran.

Lähde: Vihreä draama

OMANTUNNONKUJA

Osallistujat miettivät, jokainen itsekseen, aiheeseen liittyvää hyvää neuvoa tai toimintaohjetta. Osallistujat muodostavat kaksi vastakaista riviä, joiden välistä mahtuu juuri ja juuri kulkemaan ja nostavat kädet ylös ja liittävät ne yhteen vastapäätä olevan kanssa. Jokainen osallistuja lähtee vuorollaan kulkemaan rivien väliin muodostunutta kujaa sen päästä aloittaen. Samalla muut kuiskaavat neuvoaan kulkijalle. Kujan kulkenut siirtyy rivin päähän ja jatkaa oman neuvonsa kuiskaamista.

KONE

Yksi osallistujista menee tilan keskelle ja alkaa tehdä valitsemaansa liikettä ja toistaa sanaa tai lausetta, joka liittyy käsiteltävään aiheeseen, esimerkiksi tasa-arvoon tai vaikuttamiseen. Muut ryhmäläiset siirtyvät yksi kerrallaan tilan keskelle valitsemaansa paikkaan ja liittyvät osaksi konetta, toistaen omaa liikettään ja lausettaan. Näin muodostuu yksi yhteinen kone. Kone puretaan, siten että jokainen irrottautuu koneesta haluamanaan hetkenä käänteisessä järjestyksessä: viimeiseksi tullut poistuu ensimmäisenä.

VESIPIHI

Seisotaan piirissä, yksi osallistujista on piirin keskellä. Hän on Vesipihi. Vesipihi kiertää kysymässä haluamaltaan osallistujalta vedensäästöön liittyvän kysymyksen. Esimerkiksi ”Hyvää päivää, olen Vesipihi. Säästän vettä sulkemalla suihkun saippuoinnin ajaksi. Teetkö sinä näin?”

Jos vastaus on ei, kaikki vaihtavat paikkaa. Vesipihi yrittää ottaa itselleen paikan piiristä. Viereiselle paikalle ei voi siirtyä eikä palata takaisin omalleen. Ilman paikkaa jääneestä tulee uusi Vesipihi. Jos vastaus on kyllä, Vesipihi siirtyy toisen osallistujan luo ja esittää hänelle joko uuden tai saman kysymyksen. Kysymyksen alku on aina sama, vain vedensäästökeino muuttuu.

Harjoitus päättyy, kun Vesipihit eivät enää keksi uusia vedensäästökeinoja tai kun ohjaaja niin haluaa. Harjoitukseen kannattaa käyttää aikaa niin paljon, että osallistujat alkavat keksiä erikoisempia ja mielikuvituksellisia keinoja vedensäästöön.

Lisähaasteita ja sovelluksia vesipihi-harjoituksesta:

Halutessa voidaan vaatia perusteluja ei-vastaukselle. Edellä esitettyyn kysymykseen perustelut voivat olla esim. ei, koska meillä ei ole suihkua tai ei, en käytä saippuaa. Kysymyksiä voidaan myös kohdentaa esim. lämpimän veden säästöön.

Lähde: Vihreä draama -kirja

MERENHALTIJA

Seisotaan piirissä, yksi osallistujista on piirin keskellä. Hän on merenhaltija. Merenhaltija kiertää kysymässä haluamaltaan osallistujalta Itämeren suojeluun liittyvän kysymyksen. Esimerkiksi ”Hyvää päivää, olen Merenhaltija. Suojelen Itämerta suosimalla luomutuotteita. Teetkö sinä näin?” Jos vastaus on ei, kaikki vaihtavat paikkaa. Merenhaltija yrittää ottaa itselleen paikan piiristä. Vieraileiselle paikalle ei voi siirtyä eikä palata takaisin omalleen. Ilman paikkaa jääneestä tulee uusi Merenhaltija. Jos vastaus on kyllä, merenhaltija siirtyy toisen osallistujan luo ja esittää hänelle joko uuden tai saman kysymyksen. Kysymyksen alku on aina sama, vain suojelukeino muuttuu.

Harjoitus päättyy, kun Merenhaltijat eivät enää keksi uusia keinoja tai kun ohjaaja niin haluaa. Harjoitukseen kannattaa käyttää aikaa niin paljon, että osallistujat alkavat keksiä mitä erikoisempia ja mielikuvituksellisia keinoja.